

HAZÁDNAK RENDÜLETLENÜL...

A LEGSZEBB MAGYAR HAZAFIAS VERSEK

TARTALOM

Siralmas énnéköm... *Bornemissza Péter*
Búcsúja hazájától. *Balassa Bálint*
Egy katona éneke. *Rimay János*
Tűz víz között... *Népszerű ének a XVII. század második feléből*
Jaj! régi szép magyar nép. *Népszerű ének a XVIII. század elejéről*
Cantio de Patrona Hungariae. *Népszerű ének a XVII. század elejéről*
A szabad Erdély. *Kazinczy Ferenc*
Biztatás. *Bacsányi János*
A magyarokhoz. *Berzsenyi Dániel*
A Magyarokhoz. *Berzsenyi Dániel*
Magyarország. *Berzsenyi Dániel*
Hymnus. *Kölcsey Ferenc*
Zrínyi dala. *Kölcsey Dániel*
Zrínyi második éneke. *Kölcsey Ferenc*
Huszt. *Kölcsey Ferenc*
Emléklapra. *Kölcsey Ferenc*
Mohács. *Kisfaludy Károly*
Rákosi szántó a török alatt. *Kisfaludy Károly*
Szülőföldem szép határa. *Kisfaludy Károly*
Búcsú. *Báró Eötvös József*
Mohács. *Báró Eötvös József*
Szózat. *Vörösmarty Mihály*
Liszt Ferenchez. *Vörösmarty Mihály*
A puszta sír. *Vörösmarty Mihály*
Magyarország címere. *Vörösmarty Mihály*
Hymnus. *Vörösmarty Mihály*
Riadó. *Czuczor Gergely*
Sóhajlás. *Bajza József*
Isten hozzád. *Bajza József*
Ébresztő. *Bajza József*
Uti dalok. *Garay János*
Magyar vagyok. *Petőfi Sándor*
Honfidal. *Petőfi Sándor*
Nemzeti dal. *Petőfi Sándor*
A hazáról. *Petőfi Sándor*
Búcsú. *Petőfi Sándor*
Élet vagy halál! *Petőfi Sándor*
A gólyához. *Tompa Mihály*
Nemzetőrdal. *Arany János*
A költő hazája. *Arany János*
Az örökség. *Arany János*
Régi dal, régi dal. *Jókai Mór*
A magyarok symphoniája. *Kozma Andor*

SIRALMAS ÉNNÉKÖM...

Siralmas énnéköm te túled megváltom,
Áldott Magyarország, tőled eltávoznom;
Vajjon s mikor leszön jó Budában lakásom!

Az felföldet bírják az kevély nímötök,
Szerémségöt bírják az fene törökök.
Vajjon s mikor leszön jó Budában lakásom!

Engömet kergetnek az kevély némötök,
Engöm környűlvettek az pogán törökök
Vajjon s mikor leszön jó Budában lakásom!

Engöm elúntattak az magyari urak,
Kíízték közölök az egy igaz Istent.
Vajjon s mikor leszön jó Budában lakásom!

Legyön Isten hozzád áldott Magyarország,
Mert nincsen tebenned semmi nagy uraság.
Vajjon s mikor leszön jó Budában lakásom!

Ez éneköt szörzék jó Husztnak várában,
Bornemisza Pétör az ő víg kedvében.
Vajjon s mikor leszön jó Budában lakásom!

Bornemisza Péter.

BÚCSÚJA HAZÁJÁTÓL.

Oh én édes hazám, te jó Magyarország!
Ki keresztyénségnek viseled paizsát;
Viselsz pogány vérrel festett éles szablyát,
Vitézlő oskola! immár isten hozzád!

Egriek, vitézek, végeknek tűköri,
Kiknek vitézségét minden föld beszéli,
Régi vitézséghez dolgotokat veti:
Istennek ajánlva légyetek immár ti.

Ti is ráró-szárnynon járó hamar lovak!
Azkiknek hátokon az jó vitéz ifjak
Gyakorta kergetnek s hol penig szaladnak, -
Adassék egészség már mindnyájatoknak.

Fényes sok szép szerszám, vitézlő nagy szépség,
Katona találmány, új forma ékesség,
Seregben tündöklő és fénylő frissesség
Én tőlem istentül légyen már békesség!

Sok jó vitéz legény, kiket felemeltem,
S kikkel sok jót tettem, tartottam, neveltem, -
Maradjon nálatok jó emlékezetem,
Jusson eszetekbe jótétemrül nevem!

Vitéz próba helye, kiterjedt sík mező!
S fákkal, kősziklákkal bővös hegy, völgy, erdő,
Kit az sok csata jár s jó szerencse-leső, -
Legyen isten hozzád sok vitézt legellő!

Igaz atyámfia s meghitt jó barátim!
Kiknél nyilván vannak keserves bánatim,
Ti jutván eszembe, hullnak sok könnyeim,
Már isten hozzátok, jó vitéz rokonim!

Ti is angyal-képet mutató szép szűzek,
És szemmel öldöklő örvendetes menyek,
Kik hol vesztettetek s hol élesztettetek;
Isten s jó szerelem maradjon veletek!

Sőt te is, oh én szerelmes ellenségem,
Hozzám háládatlan, kegyetlen szerelmem,
Ki érdemem - - - - -
- - - - -

Ti pedig szerzettem átkozott sok versek,
Búnál kik egyebet nékem nem nyertetek,
Tűzben mind fejenként égjete, vesszete,
Mert haszontalanok, jót nem érdemletek.

Balassa Bálint.

EGY KATONA ÉNEKE.

Katonák hadnagya, Istennek jobb karja,
Kit ő szeret, annak vagyon éles kardja:
Segíti, építi, véle jár s nem hagyja.

Ezt dob, trombitaszó mindenkor vídítja,
Az ellenség ellen örömmel indítja,
Kopia rontásra karját vastagítja.

Roppanást, sikoltást, lövést semminek vél,
Megbátorodván ő Istenében: nem fél,
A sok pogány vérnek szagjával ugyan él.

Halál, sem kín, s rabság őt nem tartóztatja,
Krisztusát mert ez nép szidja s kárhoztatja,
Ví szívből, mert mennyből Istene biztatja.

Ékes diadalmán szíve buzog s örül,
Forgódnak mellette baráti mindkörül:
Segíti Istene, mert rajta könyörül.

Véres fegyverével, kinyitott sebével
Hazatér, örvendez jó híre-nevével,
Nem gondolván semmit sebe sérelmével.

Kedves életnek ezt valaki nem vallja,
Istenét s jó nevét az szívből utálja,
Hazája oltalmát minden jónak tartja.

Kérjük az Úristent közöttünk maradjon,
Bő nyárral, szép ősszel bennünket megáldjon,
Víg tavaszt és telet nekünk érnünk adjon.

Rimay János.

TŰZ-VIZ KÖZÖTT...

Tűz-víz között
Megütközött
Kis Magyarország,
Végromlásra
S hervadásra
Jutott szép virág;
Jaj, mire jutál,
Hogy el nem futál!...
Kivül-belül
Mint egy asszú-ág.

Mert immár
Érted jár
Mindenfelől nagy veszély,
Elől tűz,
Hátul űz
S kerget az víz, mint az szél;
Mert nem méz,
Az mit neked
Hátad megett
Barátod beszél.

Mint ledült fa,
Kin valaha
Nagy bátorsággal
Az madarak
Fészket raktak
Oly vígassággal,
És már düléshez
Készül eséshez,
Gyökerei
Felfordulni
Készek azonnal...

Leszegik,
Tördelik
Szállásadó gallyait,
Elhányják,
Nem szánják
Tűzre vetni ágait;
Vagdalják
S azt mondják:

Nem kár vágni,
Felbárdolni
Minden tagjait!

Ily keserves,
Veszedelmes
Most az te ügyed;
Ez világban
Oly habokban
Forgasz, elhiggyed,
Melyekben halál
Kétfelé kaszál:
Mert nem tudod,
Kit uralnod,
Vagy kit kell félned?

Ki szánja,
Ki bánja,
Ki neveti bajodat?
Ki rontja,
Ki tartja
Privilégiumodat?
Nem látod
S nem tudod,
Hogy kell hinni
S kire bizni
Szabadságodat!

Mézet vártál,
S ám találtál
Keserű mérget,
Édes ízben
Mint rút vízben
Elnyelsz sok férget:
Mert ártásodra
És bántásodra
Az álnok szív,
Mint felvont ív,
Mindent felkerget.

Noha most
Szép színt oszt
Festett szóknak pompája:
De megront,
Bút rád ont
Még ő terhes igája!
Mert úgy jár
- Elhidd bár -
Hogy végtére
Keserűre
Válik nótája.

Nyavalyádnak,
Melyben hajtnak
Most mindenfelől,
Mi az oka?...
Jaj, praktika! -
Ámbár vedd elől;
Mert veszélyedre
S nagy inségedre
Te véredben,
Kebeledben
Kígyót neveltél!

Tápláltad
S hízlaltad
Árulódat károdra.
Vétettél,
Mert vertél
Vasat saját lábodra!
Ódd magad,
Mert megládd,
Hogy fiaid -
Árulóid
Visznek rabságra.

Óh idegen,
Immár régen
Meghült álnok szív,
Ki hazádhoz,
Jó anyádhoz,
Nem lehattél hív!
Mérget forraltál
Kit fel is adtál;
Csak elnyelhessed
S megemészthessed -
Míg megfojt az ív.

Romlását,
Vég-kárát
Hogy' nem szántad hazádnak,
Hogy ily jajt,
Szörnyű bajt,
Szerzél édes dajkádnak?
S ha Isten
Van mennyben:
Mindezekért
Keserves bért
Ád még magadnak!

Te pediglen
Vénségedben
Megromlott haza!
Keserves kint

Nyelsz óránként
Nyögvén óhajtva...
S talán azt véled,
Hogy immár téged
Nem fiaid -
Árulóid
Ejtnek halálba!...

De ne félj,
Hitben élj;
Bízd Istenre dolgodat!
Elhidd, bár
Órát vár -
Megsegíti bajodat,
S végtére
- Későre! -
Mind elveszti,
Megemészti
Árulóidat!

Népszerű ének a XVII. század második feléből.

JAJ! RÉGI SZÉP MAGYAR NÉP...

Jaj! régi szép magyar nép,
Az ellenség téged mikép
Szaggat és tép!
Mire jutott állapotod -
Romlandó cserép!
Mint egy ékes eleven kép,
Voltál olyan szép,
Magyar nép!...
De a sasnak körme között
Fonnyadsz, mint a lép,
Szegény magyar nép!
Mikor léssz már ép?
Megromlottál, mint cserép,
Jaj hát szegény magyar nemzet
Jóra mikor lép?

Jaj, Rákóczi, Bercsényi,
Vitéz magyarok vezéri,
Bezerédi!
Hová lettek magyar népnek
Élő tüköri?
Nemzetünknek hírszerzői,
Fényes csillagi,
Ocskai?!
Az ellenség mindenfelől
Őket emészti,

Úzi, kergeti,
Búval epeszti,
Közinkben sem ereszti,
Jaj hát szegény nemzetünket
Miképen veszti!

Jaj országunk - jószágunk,
De főképen hát minmagunk
Mint nyomorkodunk;
Az idegen nemzetségnek
Rabjai vagyunk.
Jaj! naponként mind elfogyunk,
Jót ne is várjunk
S kívánjunk;
Mert kegyetlen, embertelen
Nemzet van rajtunk.
Jaj meg kell halnunk!
Meg nem maradunk;
Nagy ellenség közt vagyunk,
Bizony méltán ezek miatt
Kesergünk, sírunk.

Országunknak - magunknak,
Jaj minden maradékunknak,
Jaj mindazoknak,
Kik e földön, nagy ínségben
Így nyomorkodnak.
Özvegyek panaszolkodnak,
Árvák zokognak,
S magoknak
Siralommal ártatlanok
Halált okoznak.
Csak sírátkoznak
És fohászkodnak;
Bánatink nem apadnak:
Mert hazánkból az ínségek
El nem távoznak.

Rajtunk tenger - a fegyver:
Mert a német köztünk hever,
És igen ver;
Mutogatja magát, mint egy
Kényes gavallér,
Nemzetünket kínzó pallér,
Nem szán, mint hóhér;
Akit ér:
Addig vér,
Míglen neki mindent nem ígér.
Látod mely kövér,
Bőrében sem fér, -
Mégis csak mind többet kér!

Alig vagyon országunkban
Miatta kenyér!
Nézz reánk, Úr! a mennyből...
Ments meg, kérünk, minket ily csúf
Ellenségtől!
Ki a híres magyaroknak
Véréből épül.
Ne hagyd ily dühös ínségtől,
Rút ellenségtől -
Némettül
Gyaláztatni, mocskoltatni
Az irigyektől,
Ily dölyfös néptől,
Kínzó eszköztől,
Megfosztatni nevétül -
Mindenkoron győzedelmes
Dicsőségétül!

Népszerű ének a XVIII. század elejéről.

CANTIO DE PATRONA HUNGARIAE.

Boldog édes Anyánk, régi nagy Patrónánk,
Ínségben lévőkhöz, szólalj meg mihozzánk.
Magyarországról, mi édes hazánkról,
Ne feledkezzél el árva magyarokról.

Óh atya Istennek kedves szép leánya,
Krisztusnak szent anyja, szentlélek mátkája,
Magyarországról, mi édes hazánkról,
Ne feledkezzél el árva magyarokról.

Te szent fiad előtt hajts térdet érettünk,
Ha ezt nem cselekszed, mindnyájan elveszünk
Sírnak és zokognak árváknak szemei,
Hazánknak romlásán felettébb szívei.
Magyarországról, mi édes hazánkról,
Ne feledkezzél el árva magyarokról.

Kegyes szemeiddel nézzed híveidet,
Indítsd áldásodra magyar nemzetedet;
Szent István atyánkkal értünk esedezzel,
Az Jézus fiadnál rólunk emlékezzél.
Magyarországról, mi édes hazánkról,
Ne feledkezzél el árva magyarokról.

Térítsd, édes Anyánk, buzgó kérésseddel
Az eretnekséget, te könyörgésseddel.
Magyarországról, mi édes hazánkról,
Ne feledkezzél el árva magyarokról.

Hogy az kik tégedet régen tiszteltenek,
Te dícséretedre visszatérhessenek.
Magyarországról, mi édes hazánkról,
Ne feledkezzél el árva magyarokról.

Add, kik fáradságunk nem szántuk nevedért,
Szent Fiad áldását vegyük el kedvedért.
Magyarországról, mi édes hazánkról,
Ne feledkezzél el árva magyarokról.

Népszerű ének a XVIII. század elejéről.

A SZABAD ERDÉLY.

Szabadon lihegsz, szeretett haza,
Szabadon lihegsz, megint! karunk
Béklyóidat összetöré!
Itt vesztenek ők, itt hulltanak el;
Lobogó tüzeit seregökre
Az isteni bosszu lövelé.

Nem ejte le minket erő;
Bízakodás teve rabjaivá
Minket a pogánynak.
Esküdt, s mi jók hivénk szavát;
S ő a hívőket, bízakodókat,
Cselébe voná, megbuktatá.

Hegyeink aranyát, ugarinknak
Gazdag termésit irígylé,
És amit táplál a mező.
Paripáink neki nyihogtak,
Gyapját neki nyírta meg a nyáj,
S amit nem vett el, ellopá.

Magyarra vivé ki a magyart,
S vicsorogva dühében, hogy a két
Testvérhad érte egymást ölé.
Éh gyermekeinket maszlagon
Hízlalta pribégjeivé, hogy ők
Verdessék, ami még nem ing.

S mi nyögénk a vad dölyf kéjeit,
S viselénk, de mérges fájdalomban,
Az alázó súlyos ígát.
Hunyadink nagy lelke nem hagyott el,
Hunyadink nagy lelkét nem hagyánk el,
S lepattogának lánczaink.

Itt vesztenek ők, itt hulltanak el,
Lobogó tüzeit seregökre
Az isteni bosszu lövellé!
Szabadon lihegsz, szeretett hazánk!
Szeretett hazánk! szabadon megint!
Hunyadink nagy lelke van veled.

Kazinczy Ferenc.

BIZTATÁS

A hazáért élni, szenvedni, s jót tenni,
Ügye mellett önként s bátran bajra menni,
Kárt, veszélyt, rabságot érte fel sem venni,
S minden áldozatra mindenha kész lenni -
Barátom! oly dolgok, melyek az embernek
Dicsőség mezején oszlopot emelnek,
S melyekért, bár, míg élsz, sokan nem kedvellnek,
A jók sírodban is áldanak, tisztelnek.

Bacsányi János.

A MAGYAROKHOZ.

Romlásnak indúlt hajdan erős magyar!
Nem látod, Árpád vére miként fájul?
Nem látod a bosszús egeknek
Ostorait nyomorúlt hazádon?
Nyolcz századoknak vérzivatarja közt
Rongált Budának tornyai állanak,
Ámbár ezerszer vak tüzedben
Véreidet, magadat tiportad.
Elszórja, hidd el, mostani veszni tért
Erkölcöd: undok vípera-fajzatok
Dúlják fel e várt, mely sok ádáz
Ostromokat mosolyogva nézett.
Nem ronthatott el tégedet egykoron
A vad tatár khán xerxesi tábora,
S világot ostromló töröknek
Napkeletet leverő hatalma;
Nem fojthatott meg Zápolya öldöklő
Századja, s titkos gyilkosaid keze:
A szent rokonvérben fürösztő
Visszavonás tüze közt megálltál:

Mert régi erkölcs, spártai férfikar
Küzdött s vezérelt fergetegid között;
Birkózva győztél, s Herculesként
Érczbuzogány rezegett kezedben.

Most lassu méreg, lassu halál emészt.
Nézd: a kevély tölgy, melyet az éjszaki
Szélvész le nem dönt, benne termő
Férges erős gyökerit megőrlik,

S egy gyenge szélről földre terítették!
Így minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, mely ha megvész,
Róma ledűl s rabigába görbed.

Mi a magyar most? - Rút sybaríta váz.
Letépte fényes nemzeti bélyegét,
S hazája feldúlt védfalából
Rak palotát heverőhelyének;

Elődeinknek bajnoki köntösét
S nyelvét megúnván, rút idegent cserélt,
A nemzet örlelkét tapodja,
Gyermeki báb puha szíve tárgya.

Oh! más magyar kar mennyköve villogott
Atilla véres harczai közt, midőn
A félvilággal szembe szállott
Nemzeteket tapodó haragja.

Más néppel ontott bajnoki vért hazánk
Szerzője Árpád a Duna partjain.
Oh! más magyarral verte vissza
Nagy Hunyadink Mahomet hatalmát!

De jaj, csak így jár minden az ég alatt!
Forgó viszontság járma alatt nyögünk,
Tündér szerencsénk kénye hány vet,
Játszva emel s mosolyogva ver le.

Felforgat a nagy századok érzkeze
Mindent: ledűlt már a nemes Ílion,
A büszke Karthago hatalma,
Róma s erős Babylon leomlott.

Berzsenyi Dániel.

A MAGYAROKHOZ.

(1807.)

Forr a világ bús tengere, ó magyar!
Ádáz Erinys lelke uralkodik,
S a föld lakóit vérbe mártott
Tőre dühös viadalra készti.

Egy nap lerontá Prusszia trónusát.
A balti partot s Ádria öbleit
Vér festi, a s Cordillerákat
S Haemusokat zivatar borítja.

Fegyvert kiáltnak Baktra vidékei,
A Dardanellák bércei dörögnek,
A népek érczkorláti dőlnek,
S a zabolák s kötelek szakadnak.

Te Títusoddal hajdani őseid
Várába gyűltél, hogy lebegő hajónk
A bölcs tanács s kormány figyelmén
Állni tudó legyen a habok közt.

Ébreszd fel alvó nemzeti lelkedet!
Ordítson orkán, jöjjön ezer veszély:
Nem félek. A kürt harsogását,
A nyihogó paripák szökését

Bátran vigyázom. Nem sokaság, hanem
Lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat.
Ez tette Rómát föld urává,
Ez Marathont s Budavárt híressé.

Berzsenyi Dániel.

MAGYARORSZÁG.

Itt hol szőke vizét a Duna rengeti,
Árpád gazdag arany hantjain, oh hazám!
Ceresnek koszorús homloka illatoz,
S a bővség ragyogó kürtje mosolyg reád.
Termékeny mezeid mennyei harmatok
Mossák, s csüreidért Európa írigyed.
Itt édent mutató sorhegyek oldalán
Bacchus tölt poharat, s néked az isteni
Nektár legnemesebb vedreiből merít.
Itt Arkádia zöld halmai nyillanak,
Hol Pán legjelesebb barmok után dalol,
Barmok, milyeneket boldog Arábia
Nem látott, sem egyéb nemzet az ég alatt.
Kárpátidnak arany gyomra kevély Perút
Felmúlván, örökös kincseit önti rád.
Minden jót, valamit hint az Olymp ura,
Minden jót, valamit Tellus az emberi
Táplálásra terem, néked az istenek
Bőv mértékje pazarl büszke határidon.
Boldog népeidet Titusok őrizik,
Kik mindannyi atyák és kegyes istenek,
S kiknek trónusokon Trézia lelke leng.
Törvényed s koronád Cherubim ör fedí,

Nem fertőzteti meg durva tyrann keze:
Törvény, nem hatalom kénye, uralkodik
Rajtad, s régi dicső nemzeti díszed áll.
Oh bár vajha kies gyöngykoszorúd között
Még egy illatozó rózsza fakadna ki:
Szállnának le reád Graecia isteni
Kik hajdan lehozák Attika földre
A nagy mestereket s bölcs tudományokat.
Akkor csillagokat hatna kevély fejed,
S elbámulna reád a zenith és nadir.

Berzsenyi Dániel.

HYMNUS.

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Balsors akit régen tép,
Hozz rá vig esztendőt!
Megbűnhődte már e nép
A múltat s jövőndőt!

Őseinket felhozád
Kárpát szent bérceire,
Általad nyert szép hazát
Bendegúznak vére.
S merre zúgnak habjai
Tiszának, Dunának,
Árpád hős magzatjai
Felvirágozának.

Értünk Kúnság mezein
Ért kalászt lengettél,
Tokaj szőlővesszein
Nektárt csepegtettél.
Zászlónk gyakran plántálád
Vad török sánczára,
S nyögte Mátyás bús hadát
Bécsnek büszke vára.

Hajh, de bűneink miatt
Gyúlt harag kebledben,
S elsújtád villámidat
Dörgő fellegedben,
Most rabló mongol nyilát
Zúgattad felettünk,
Majd töröktől rabigát
Vállainkra vettünk.

Hányszor zengett ajkain
Ozman vad népének
Vert hadunk csonthalmain
Győzedelmi ének!
Hányszor támadt tenfiad
Szép hazám, kebledre,
S lettél magzatod miatt
Magzatod hamvvedre?

Bújt az üldözött, s felé
Kard nyúl barlangjában,
Szertenézett s nem lelé
Honját a hazában,
Bérczre hág és völgybe száll,
Bú s kétség mellette,
Vérözön lábainál,
S lángtenger fölette.

Vár állott: most kőhalom:
Kedv s öröm röpkedtek:
Halálhörgés, siralom
Zajlik már helyettek.
S ah, szabadság nem virúl
A holtnak véréből,
Kínzó rabság könnye hull
Árvánk hó szeméből.

Szánd meg isten a magyart
Kit vészek hányának,
Nyújts feléje védő kart
Tengerén kinjának.
Balsors a kit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt, -
Mebünhődte már e nép
A múltat s jövőndőt!

Kölcsey Ferenc.

ZRÍNYI DALA.

Hol van a hon, melynek Árpád vére
Győzelemben csorga szent földére,
Még nevével hév szerelmet gyújt;
S messze képét bujdosó magzatja,
Még Kalypso keblén is siratja,
S kart feléje búsan vágyva nyújt?

Itt van a hon, ah nem mint a régi,
Pusztaságban nyúlnak el vidéki,
Többé nem győzelmek honja már;
Elhamvadt a magzat hő szerelme,
Nincs magasra vívó szenvedelme,
Jégkebelben fásult szívet zár.

Hol van a bér cz, és a vár fölette,
Szondi melynek sánczait védlette,
Tékozolva híven életét;
Honnan a hír felszáll, s arczatja
Lángsugárit távol ragyogtatja,
S fényt a késő századokra vét?

Itt van a bér cz, s omladék fölette,
Mely a hőst és hírét eltemette,
Bús feledség hamván, s néma hant;
Völgyben ül a gyáva kor, s határa
Szűk köréből őse saslakára
Szédeleg ha néha felpillant.

És hol a nép, mely pályát izzadni,
S izzadás közt hősi bért aratni
Ősz atyáknak nyomdokin tanult;
S szenvedett bár, s bajról bajra hága,
Hervadatlan volt szép ifjúsága,
A jelenben múlt s jövő virúlt?

Vándor állj meg! korcs volt anyja vére,
Más faj állott a kihúnyt helyére,
Gyöngé fővel, romlott, szívtelen;
A dicső nép, mely tanult izzadni,
S izzadás közt hősi bért aratni,
Névben él csak, többé nincs jelen.

Kölcsey Ferenc.

ZRÍNYI MÁSODIK ÉNEKE.

Te lásd meg, ó sors, szenvedő hazámat,
Vérkönynyel ázva nyög feléd!
Mert kánya, kígyó, féreg egyre támad,
És marja, rágja kebelét.
A méreg ég, és ömlik mély sebére,
S ő védtelen küzd egyedül,
Hatalmas, ó légy gyámja, légy vezére,
Vagy itt az óra, s végveszélybe dül.

Áldást adék, sok magzatot honodnak,
Mellén kiket táplál vala;
S másokra vársz, hogy érte vívni fognak?
Önnépe nem lesz védőfala?
Szív, lélek el van vesztegetve rátok;
Szent harcra nyitva várt az út,
S ti védőfalat körűle nem vonátok;
Ő gyáva fajt szült, s érte sírba jut.

De szánjad, ó sors, szenvedő hazámat!
Te rendelél áldást neki:
S a vad csoport, mely rá dühödve támad,
Kiket nevelt, öngyermeki.
Taposd el a fajt, rút szennyét nememnek;
S míg hamvokon majd átok ül,
Ah tartsd meg őt, a hűv anyát, teremnek
Tán jobb fiak, s védvén állják körül.

Törvényem él. Hazád őrcsillagzatja
Szülötti bűnein leszáll;
Szelíd sugárit többé nem nyugtatja
Az ősz apák sírhalminál.
És más hon áll a négy folyam partjára,
Más szózat és más keblű nép;
S szebb arcot ölt e föld kies határa,
Hogy kedvre gyúl, ki bájkörébe lép.

Kölcsey Ferenc.

HUSZT.

Bús düledékeiden, Husztnak romvára, megállék!
Csend vala, felleg alól szállt fel az éjjeli hold.
Szél kele most, mint sír szele kél; s a csarnok elontott
Oszlopi közt lebegő rémalak inte felém.
És mond: Honfi! mit ér epedő kebel e romok ormán
Régi kor árnya felé visszamerengni mit ér?
Messze jövővel komolyan vess össze jelenkort:
Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fényre derül!

Kölcsey Ferenc.

EMLÉKLAPRA.

Négy szócskát üzenek, vésd jól kebeledbe, s fiadnak
Hagyd örökül ha kihúnysz: *A haza minden előtt.*

Kölcsey Ferenc.

MOHÁCS.

Hősvértől pirosúlt gyásztér, sóhajtvá köszöntlek,
Nemzeti nagylétünk nagy temetője, Mohács!
Hollószárnyaival lebegett a zordon Enyészet,
S pusztító erejét rád viharozta dühe,

S vak diadalma jelét robogó villámival itten
Honni vitéz seregink holttetemikre süté.
Tomori! büszke vezér! mért hagytad el érseki széked;
Nem halt volna hazánk dísze, virága veled.
Harcz tüze lángítá bizton viadalra kikelted',
S érted mennyi dicsők estenek áldozatúl!
Szűk vala egy ország! be kicsiny most néma lakásod!
Tárogatód megszűnt, rozsdá emészti vasad.
Nyúgodj! rajtad üzé dölyfét a csalfa szerencse;
A békítő sír enyhe takarja porod.
Hány fiatal szívet, tele sok szép földi reménnyel
Sujta le kegytelen itt a riadó csatavész!
Élte kies tavaszán kora sírt hány ifju találá,
Kit nemrég az öröm lágy öle ringata még!
Disztelen itt fekszik, deli termete összerutítva
Száguldó paripák vasszegü körmök alatt.
Szög haja fürteivel nem játszik kedvese többé,
Vér- s tapadó portól elmerevedtek azok.
Hasztalan áll az uton váró hive friss koszorúval,
Nem jön-e bajnoka még, félve remélve vigyáz:
Hogyha levél zördül, őt sejteti véle szerelme,
Néz, piheg, arcza tüzel s keble feszülve haboz.
Ah! de hiába tekint a távol lengé ködébe:
Elmaradt a kedvelt, s érzete bűnnek ered.
Végre megérti Mohács veszedelmét; gyöngé virágként
Hervad el a szép szűz néma keserve között.
Sírja felett enyeleg suttogva az alkonyi szellő
S a hűség csendes angyala őrzi porát.
Mennyi nemes bajnok, méltó sok századot élni,
Fénytelen itt szűnyad s kő se' mutatja helyét!
Ősi szabadságért harczolt bár férfikarokkal,
Rendzavaró hévvel vérbe füresztve vasát,
Ámde hol olyan erős, kit meg nem dönt sok ezer kar?
Testhalmok közepett küzd, noha élte szakad.
Sínli szokott terhét tűzménje, nyihogva kapar, vág,
Rugdal, rázza fejét, hosszú sörénye lobog:
Elszáguld, hazatér, s így hírli vitéz ura hűnytát,
Kit repedő szívvel hölgye zokogva sirat;
Míg sűrű könnye apad, s ő is hű férje után hal,
S a kiürült háznak csak düledéke marad.
A tölgy, mely zivatar közt annyiszor állá kevélyen,
Döltében viruló ágait így temeti.
Hány bajnok hala így, de csak a boldog leli bérét:
A meggyőzöttnek csillaga véle tűnik.
Így hamvadtak el ők alacsony moh lepte gödörben,
S a feledékenység éje borítja nevök'.
Hantra dül a pásztor s füttyörészve legelteti nyáját;
És nem tudja, kinek hőspora nyugszik alatt;
Titkon mégis eped, szomorú dalt zengedez ajka:
A hősrányékok csendesen íhletik őt.

A csatasíkon mély borulattal ballag az útas,
Elgondolva minő kétes az emberi sors;
Néz és elkomorúl s lesütött szemmel halad ismét:
Felpattant sebeit belseje érzi maga.
Ott, hol az esti sugár gőzfátyolt úsztat az éren,
Mintha fedezgetné, hogy ne tekintse szemünk:
Ott vergőde Lajos, rettentő sorsu királyunk,
Sülyedező lova ércz hímzetű terhe alatt.
Hasztalanúl terjeszti kezét; nincs, nincs ki segítse!
Bajnoki elhulltak, nincs ki feloldja szegényt!
Tátogat a mélység, aranyos páncélja fakó lesz,
S összezuzott testét hab fedi s barna iszap.
Ekként halni kinos! s kegyalak: neked életed így tűnt
Veszteden a magyar ég napja sokára leszállt.
Ífju valál, örvényt nem sejtven szörnyen adózál;
Szendergő porodat béke lebegje körül!
Hajh,! s ezt visszavonás okozá mind s durva irígység,
Egységünk történ törve, hanyatla erőnk.
A sorvasztó láncz így készüle árva hazánkra;
Nem! nem az ellenség, ön fia vágta sebét.
Gyászemlékü vidék! mi sok inség kútfeje lettél:
Párolgó mezeid bánatos oszlopa ez.
Nagygyá lett Szolimán gögét Buda ormai nyögték,
S kénye vadon dúltán annyi viszályra jutánk.
Hány szűz fonnyada el zsarlónk buja karjain ekkor,
S a Duna szőke vizén hány rabok úsztak alá!
Birtok nem vala már, idegen lett a magyar otthon;
Félhold kérkede szét városi tornyaitól -
El! ti komoly képek! ti sötétség rajzati, félre!
Új nap fényle reánk annyi veszélyek után,
Él magyar, áll Buda még! a múlt csak példa legyen most,
S égve honért bizton nézzen előre szemünk.
És te virúlj, gyásztér! a béke malasztos ölében,
Nemzeti nagylétünk hajdani sírja, Mohács!

Kisfaludy Károly.

RÁKOSI SZÁNTÓ A TÖRÖK ALATT.

Miről apám nagy búsan szólt
Hogy itt hajdan szebb élet volt,
Érzi szívem s felsohajtok,
A mint Rákos térén szántok.

Hol Mátyás, az igazságos?
Te láttad őt, boldog Rákos!
Tán itt nyargalt hajdanában,
Hol én szántok mostanában.

Mondják, itten vitéz urak
Összegyültek, tanakodtak;
S ha csatára trombitáltak,
Mint a sasok víni szálltak.

Eltűntek ők; Rákos, te állsz,
Meződön hány embert táplálsz,
Hej de magyart alig látok,
S nehéz szívvel tovább szántok.

Pest-Budárul sok nép kijár,
S alig érti nyelvünket már:
Hej! ma-holnap a magyar szó
Ritka, mint a fejér holló.

Hús szél támad onnan felül,
Zúgó szárnyán sötét köd ül;
Tán a por is e szép mezőn
Nemes szívek hamvából jön.

Barna leány a falubul!
Hej ne igyál a Rákosbul!
Magyar csonton foly a vize,
Könyektül sós annak ize.

Rákos! Rákos! hová lettél?
Szép hiredből de kiestél!
Fáj szívem, fáj, ha ezt látom,
S hazám földét sírva szántom.

Kisfaludy Károly.

SZÜLŐFÖLDEM SZÉP HATÁRA.

Szulőföldem szép határa!
Meglátlak-e valahára?
Ahol állok, ahol megyek,
Mindenkor csak feléd nézek.

Ha madár jön, tőle kérdek,
Virulsz-e még, szulőföldem!
Azt kérdezem a felhőktől,
Azt a sutogó szellőktől.

De azok nem vigasztalnak,
Bús szívemmel árván hagynak;
Árván élek bús szívemmel,
Mint a fű, mely a sziklán kel.

Kisdéd hajlék, hol születtem,
Hej tőled be távol estem!
Távol estem mint a levél,
Melyet elkap a forgószél.

Kisfaludy Károly.

BÚCSÚ.

Isten veled, hazám, bátrak hazája,
Isten veled, te völgy, ti zöld hegyek!
Gyermek-reményim s bánatim tanyája,
Isten veled, én messze elmegyek;
Ha vissztérek, boldogulva, hon,
Hadd lássam népemet virányidon!

Nem mint Helvétia hótakart tetői,
Nem nyúlnak oly magasra bérczeid,
S tán szebbek a Provence daltelt mezői,
Mint zöld kalászt hullámozó téreid:
Virág mit ér, mit ér a bércz nekem?
Hazát kíván, hazáért ver szívem.

Az ég egy kincset ad minden hazának
S a nemzet híven őrzi birtokát;
Császárról szól a francia fiának,
Büszkén mutatja Róma ó falát,
Hellásznak kincse egy elomló rom:
Tiéd, hazám, egy szentelt fájdalom.

Hallgatva áll Rákosnak szent határa,
Ah, régen hallgat immár a magyar!
S az ősök elenyészett nyomdokára
Az esti szellő új fűvényt takar;
Hallgatva áll a tér, szívünk szorul,
S egy köny beszél hazánk nagyságirul.

S egy köny Budáról, mely magas tetőjén
Sötéten áll, egy bús emlékezet,
Nagy sírköve hazámnak temetőjén,
S ráírva mind, mi véle elveszett;
Régen szétdönté az idő falát,
Kövén meglátni a csaták nyomát.

S még áll Mohács, még áll! magasbra nőnek
Az új barázdán s régi hősökön
Kalászai, erőt ad a mezőnek,
Bár rég lefolyt, a férfivér-özön.
Nincs kő határán, nincsen kúnhalom,
De áll a tér s nem vész a fájdalom.

S nem veszhet el, míg az ezüst Dunának
Nagy tükörén egy honfiszem pihen,
S magyar lakik a parton, s a hazának
Csak egy romlatlan gyermeke leszen;
Buda-, Mohács-, Nándornál elfutó,
Tán honom könnye vagy te, nagy folyó?

S oh én szeretlek néma bánatodban,
Hazám, szeretlek könyeid között,
Égön szeretlek özvegy-fátyolodban,
Nehéz keserved melybe öltözött;
Bájlón mosolyogsz, mert bár sorsod kemény,
Él még a sír felett is egy remény.

És most isten veled, talán sokára,
Örökre tán, hazám, isten veled!
Rég eltűnt ismert bérctid kék határa,
S tovább siet vándorló gyermeked;
Ha visszatérek, boldogúlva, hon,
Hadd lássam népemet virányidon!

Báró Eötvös József.

MOHÁCS.

Elődeink siralmas harczhelyén,
Zöldebb a fű Mohácsnak mezején;
Több illat tölti a virágokat,
S a gazda, mondják, szebb kalászt arat.

E földet hősök vére áztatá,
Azért küld Isten ily áldást reá;
Mert szent határ az s pusztá nem lehet,
Hol honfiszív honáért vérezett.

Oh ne sirasd meg annak végzetét,
Ki a hazáért adta életét!
Édesen alszik anyja kebelén,
S áldások őrzik csendes nyughelyén.

Mely a hazáért élt, a hú kebel,
Földjét termékenyítve hamvad el;
És szelleme a sír körül marad,
Tettekre intvén az utódokat.

(1847.)

Báró Eötvös József.

SZÓZAT.

Hazádnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar;
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

Ez a föld, mellyen annyiszor
Apáid vére folyt;
Ez, melyhez minden szent nevet
Egy ezredév csatolt.

Itt küzdenek honért a hős
Árpádnak hadai;
Itt törtek össze rabigát
Hunyadnak karjai.

Szabadság! itten hordozák
Véres zászlóidat,
S elhulltanak legjobbjaink
A hosszú harcz alatt.

És annyi balszerencse közt,
Oly sok vizsály után,
Mégfogyva bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán.

S népek hazája, nagy világ!
Hozzád bátran kiált:
«Egy ezred évi szenvedés
Kér éltet vagy halált!»

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiába onta vért,
S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért.

Az nem lehet, hogy ész, erő,
És oly szent akarat
Hiába sorvadozzanak
Egy átoksúly alatt.

Még jőni kell, még jőni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Százezrek ajakán.

Vagy jőni fog, ha jőni kell,
A nagyszerű halál,
Hol a temetkezés fölött
Egy ország vérben áll.

S a sírt, hol nemzet súlyed el,
Népek veszik körül,
S az ember millióinak
Szemében gyászköny ül.

Légy híve rendületlenül
Hazádnak, oh magyar:
Ez éltetőd, s ha elbukál,
Hantjával ez takar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

Vörösmarty Mihály.

LISZT FERENCHEZ.

Hirhedett zenésze a világnak,
Bár hová juss, mindig hű rokon!
Van-e hangod a beteg hazának
A velőket rázó húrokon?
Van-e hangod, szív háborgatója,
Van-e hangod, bánat altatója?

Sors és bűneink a százados baj,
Melynek elzsibbasztó súlya nyom;
Ennek lánczain élt a csüggedett faj
S üdve lőn a tettlen nyugalom.
És ha néha felforrt vérapálya,
Lázbetegnek volt hiú csatája.

Jobb korunk jött. Újra visszaszállnak,
Rég ohajtott hajnal keletén,
Édes kínja közt a gyógyulásnak,
A kihalt vágy s elpártolt remény:
Újra égünk őseink honáért,
Újra készek adni életet s vért.

És érezzük minden érverését,
Szent nevére feldobog szívünk;
És szenvedjük minden szenvedését,
Szégyenétől lángra gerjedünk;
És ohajtjuk nagynak trónusában,
Boldog- és erősnek kunyhájában.

Nagy tanítvány a vészek honából,
Melyben egy világnak szíve ver,
Ahol rőten a vér bíborától
Végre a nap földérőlni mer,
Hol vad árján a nép tengerének
A düh szörnye gyorsan eltűnének;

S most helyettök hófehér burokban
Jár a béke s tiszta szorgalom;
S a művészet fénylő csarnokokban
Égi képet új korára nyom;
S míg ezer fej gondol istenészszel,
Fárad a nép óriás kezével:

Zengj nekünk dalt, hangok nagy tanárja,
És ha zengesz a múlt napiról,
Légyen hangod a vész zongorája,
Melyben a harcz menydörgése szól,
S árja közben a szilaj zenének
Riadozzon diadalmi ének.

Zengj nekünk dalt, hogy mély sírjaikban
Őseink is megmozdúljanak,
És az unokákba halhatatlan
Lelkeikkel viasszálljanak,
Hozva áldást a magyar hazára,
Szégyent, átkot áruló fiára.

És ha meglep bús idők homálya,
Lengjen fátyol a vont húrokon;
Legyen hangod szellők fuvolája,
Mely keserg az őszi lombokon,
Melynek andalító zengzetére
Fölmerül a gyásznak régi tére;

S férfi karján a meggondolásnak
Kél a halvány hölgy, a méla bú,
S újra látjuk vészeit Mohácsnak,
Újra dül a honfiháború,
S míg könnyekbe vész a szem sugára,
Enyh jön a szív késő bánatára.

És ha honszerelmet költenél fel,
Mely ölelve tartja a jelent,
Mely a hűség szép emlékeztével
Csügg a múlton és jövőt teremt,
Zengj nekünk hatalmas húrjaiddal,
Hogy szivekbe menjen által a dal;

S a felébredt tiszta szenvedélyen
Nagy fiakban tettek érjenek,
És a gyenge és erős serényen
Tenni túrni egyesüljenek;
És a nemzet, mint egy férfi, álljon
Ércz karokkal győzni a viszályon.

S még a kő is, mintha csontunk volna,
Szent örömtől rengedezzen át,
És a hullám, mintha vérünk folyna,
Áthevülve járja a Dunát;
S a hol annyi jó és rossz napunk tölt,
Lelkesedve feldobogjon e föld.

És ha hallod, zengő húrjaiddal
Mint riad föl e hon a dalon,
Mellyet a nép millió ajakkal
Zeng utánad bátor hangokon,
Állj közénk és mondjuk: hála égnek!
Még van lelke Árpád nemzetének.

Vörösmarty Mihály.

A PUSZTA SÍR.

A Duna habjainál ki van itt a kisdud üregben
Pusztán, s omladozó hamvai jeltelenül?
Menj harsogva, folyam! mely gyakran vitted emelve
A győző seregét, zengj hadat álmaihoz;
S melyet szerze, te légy, ország! az erősnek örök jel:
Népvezető Árpád hamvai nyugszanak itt.

Vörösmarty Mihály.

MAGYARORSZÁG CÍMERE.

Szép vagy o hon, bérc, völgy változnak gazdag öledben,
Téridet országos négy folyam árja szegi;
Ám természettől mindez lelketlen ajándék:
Naggyá csak fiaid szent akaratja tehet.

Vörösmarty Mihály.

HYMNUS.

Isten segíts! királyok Istene!
Emeld fel hozzád a király szívét,
Értelme légyen mint napod szeme,
Hogy végig lássa roppant helyzetét,
Hogy aki fényben milliók felett van,
Legyen dicsőbb erényben, hatalomban.

Isten segíts! népeknek Istene!
Tedd jóra, munkássá e nemzetet,
Hogy amihez fog óriás keze,
Végére hajtson minden kezdetet.
Add hogy mit emberész és kéz kivíhat,
Ne várja mástól mint szerencsedíjat.

Isten segíts! országok Istene!
Ruházd fel áldásoddal e hazát,
Hogy mint az őskor boldog édene
Dúsan viritson bércezen, síkon át,
És míg keblén a hűk örömben élnek,
Pallost mutasson fondor ellenének.

Isten segíts! szabadság Istene!
Add, hogy megértsük e nagy szózatot,
Adj csüggedetlen szívet is vele,
Hogy túrni tudjuk, mint szent közjogot:
Tiszteljük azt a törvény ércz szavában,
S ha vinni kell, a vérnek bíborában.

Mindenható egyesség Istene
Ki összetartod a világokat!
Engedd, hogy bármi sorsnak ellene
Vezessen egy nemes s nagy gondolat,
Hogy nemzetünknek mindenik nyomára
Ragyogjon emberméltóság sugára.

Vörösmarty Mihály.

RIADÓ.

Sikolt a harci síp: riadj magyar, riadj!
Csatára hi hazád, kifent aczélt ragadj.
Villáma fesse a szabadság hajnalát,
S fűrössze vérbe a zsarnokfaj bíborát.
Él még a magyarok nagy istene,
Jaj annak, aki feltámad ellene.
Az isten is segít, ki bír velünk?
Szabad népek valánk, s azok legyünk.

Nem kell zsarnok...! csatára magyarok,
Fejére vészhalál, ki reánk agyarog.
Ki rabbilincseket s igát kohol nekünk,
Mi undok és galád lelkébe tört verünk.
Él még stb.

A föld talpunk alatt, s fejünk fölött az ég
Tanú legyen, hogy áll Árpád ős népe még,
S mely e szent földre hull, minden csepp honfi-vér,
Kiáltson égbe a bitorra boszuért!
Él még stb.

Tiporva szent jogunk, szent harcczal ójuk azt,
Pusztítsa fegyverünk a szolgálalkú gazt,
A zsarnokok torán népek vigadjanak,
A nép csak úgy szabad, ha ők lebuktanak.
Él még stb.

Elé, elé, jertek, haramiahadak,
Kiket nemzetbakók reánk uszítanak,
Temetkezéstekül, ti bős szelindekek,
Helyet dögész vadak gyomrában leljetek.
Él még stb.

Szívünk elszánt keserv, markunk vasat szorít,
S csatára milliók imája bátorít,
Ó drága véreink, vagy élet, vagy halál,
De szolganépre itt a zsarnok nem talál.
Él még stb.

Vitézek, őrhadak, fogjunk bucsúkezet,
Iszonytató legyen s döntő ez ütközet,
Ős áldomás gyanánt ereszsünk drága vért,
Végső piros cseppig hadd folyjon a honért.
Él még a magyarok nagy istene,
Jaj annak, ki feltámad ellene.
Az isten is segít, ki bír velünk?
Szabad népek valánk, s azok legyünk.

(1848.)

Czuczor Gergely.

SÓHAJTÁS.

Múltadban nincs öröm,
Jövődben nincs remény,
Hanyatló szép hazám!
Miattad vérzem én.

Miattad zeng panaszt
S örök bút énekem:
Sötét felhőd alatt
Ez élet gyász nekem.

Oly sok küzdés után
Örvény s hullám közül
Segélni part felé
Egy csillag sem derül.

Ki szívet alkotál,
S belé érzelmeket,
Szeretni lángolón
Hazát és nemzetet;

Kinek hatalma szab
Törvényeket, határt!
Oh népek Istene!
Küldj egy reménysugárt.

Bajza József.

ISTEN HOZZÁD.

Bércről visszánéz a vándor,
Vígan int kies hazája,
Ott mosolyg a róna táj:
De a messze távozonak
Szíve vérzik, szíve fáj;
Zeng felé a búcsuszó:
«Isten hozzád, bújdosó!»

Bérc alatt áll völgyek árnyán,
Csak felhőket lát honából,
Elmerült a róna táj:
Ámde búa nem maradt el,
Szíve gyászol, szíve fáj;
Zeng felé a távol szó:
«Isten hozzád, bújdosó!»

Bérc és völgy is elmaradtak,
Felhőt sem lát már honából,
Ábrándkép a róna táj:
Búa mint az ég kíséri,
Szíve vérzik, szíve fáj;
Mély keservvel zeng szava:
«Isten hozzád, szép haza!» -

Múlnak évek, fürte ősz már,
Elfeledte rég hazája:
Ám a kedves róna táj
Síríg képben él előtte,
Szíve gyászol, szíve fáj,
S a halónak végszava
«Isten hozzád, szép haza!»

Bajza József.

ÉBRESZTŐ.

Ébredj nagy álmaidból,
Ébredj, Árpád fia!
Fölkelt a nap: hazádnak
Föl kell virúlnia!

Ellenséges hadakkal
Vittál ezer csatát.
Szívvéreden ezerszer
Váltád meg a hazát:

A felviradt kor ismét
Igényli szívedet:
Vért nem kér, csak hazáért
Égő szerelmedet.

Igényli, hogy becsüljed
Honod külföld felett;
Védd, ápold, mikkel Isten
Megáldá földedet.

Amit gyártott magyar kéz,
Nevelt a hontelek,
A mit magyar zamattal
Íhlettek a szelek;

Mi a rónák felett él,
Hegyaknában terem:
Mind az nemes fajodnak
Erőt adó elem.

S függjön rajtad daróc bár,
S szembántó színzavar,
Becsés, mikor hazáért
Égő szivet takar.

Oh nemzet, nemzet, eszmélj,
Becsúld meg tenmagad,
Gyilkold le szolgavágyad,
Mely külföldhöz ragad;

Járj egyesült erővel,
Tégy egy szent fogadást:
Hazádnak istenén kül
Nem fogsz imádni mást!

Te népek óceánján
Hullámtól vert sziget,
Kit mint elsülyedendőt
Ezer jós emleget,

Mutasd meg a világnak,
Hogy még erőd szilárd,
Hogy ezredes fokodnak
Új ezredév sem árt.

Mutasd meg, mit vihet ki,
Erős szív láng alatt,
Az elszántság hatalma,
És az érc akarat.

Ébredj nagy álmaidból,
Ébredj, Árpád fia!
Fölkelt a nap: hazádnak
Föl kell virúlnia!

(1845.)

Bajza József.

ÚTI DALOK.

I.

Messze visznek...

Messze visznek
Messze szép hazámtul;
Mértföldekre,
Mértföldek honán tul.
Merre visznek, meddig érek -
Nem gondom nekem;
Nyugtom én a távozásban
Föl nem lelhetem.

A szivemben
Mint selyembogárnak
Száleresztő
Tündérek tanyáznak;
Menjek a nap bölcsejéhez,
Át a föld színén,
Mindenütt csak szent szerelmem
Szálán csüggök én.

II.

Felleg röpül fejem fölött...

Felleg röpül fejem fölött,
Az út alattam elszalad;
De ah szivem marad, marad
Éjszak felé!

Mint mágnesű e szomju szív;
Ha százszor délre löktetik,
Mind százszor viasszökkenik
Éjszak felé.

Éjszak felé, hol két szép szem,
Nem a földszark jégtengere.
E vonzalomnak ingere!
Éjszak felé.

Garay János.

MAGYAR VAGYOK.

Magyar vagyok. Legszebb ország hazám
Az öt világrész nagy területén.
Egy kis világ maga. Nincs annyi szám,
Ahány a szépség gazdag kebelén.
Van rajta bérce, amely tekintetet vét
A kaszpi tenger habjain is túl,
És rónasága, mint ha a föld végét
Keresné, olyan messze, messze nyúl.

Magyar vagyok. Természetem komoly,
Mint hegedűink első hangjai;
Ajkamra fel-felröppen a mosoly,
De nevetésem ritkán hallani.
Ha az öröm legjobban festi képem:
Magas kedvemben sírva fakadok;
De arcom víg a bánat idejében,
Mert nem akarom, hogy sajnáljatok.

Magyar vagyok. Büszkén tekintek át
A multnak tengerén, ahol szemem
Egekbe nyúló kősziklákat lát,
Nagy tetteidet, bajnok nemzetem.
Európa színpadán mi is játszottunk,
S mienk nem volt a legkisebb szerep;
Ugy rettegé a föld kirántott kardunk,
Mint a villámot éjjel a gyerek.

Magyar vagyok. Mi mostan a magyar?
Holt dicsőség halvány kísértete;
Föl-föltünik s lebúvik nagy hamar
- Ha vert az óra - odva mélyibe.
Hogy' hallgatunk! a második szomszédig
Alig hogy küldjük életünk neszét.
S saját testvérink, kik reánk készítik
A gyász s gyalázat fekete mezét.

Magyar vagyok. S arcom szégyenben ég,
Szégyenlenem kell, hogy magyar vagyok!
Itt minálunk nem is hajnallik még,
Holott máshol már a nap úgy ragyog.
De semmi kincsért s hírért a világon
El nem hagynám én szülőföldemet,
Mert szeretem, hón szeretem, imádom
Gyalázatában is nemzetemet!

(Pest.)

Petőfi Sándor.

HONFIDAL.

Tied vagyok, tied, hazám!
E szív, e lélek;
Kit szeretnék, ha tégedet
Nem szeretnék?

Szentegyház keblem belseje,
Oltára képed.
Te állj, s ha kell: a templomot
Eldöntöm érted;

S az összeroskadó kebel
Végső imája:
Áldás a honra, istenem,
Áldása rája! -

De én nem mondom senkinek,
Ki nem kiáltom:
Legkedvesebbem hogy te vagy
A nagy világon.

Titkon kísérem lépteid,
S mindegyre híven;
Nem, mint az árny az utazót,
Csak jó időben.

De mint az árnyék nő, midőn
Az est közelget:
Nő bűm, ha sötétedni kezd,
Hazám, fölötted.

Én elmegyek, hol híveid
Pohárt emelve
A sorstól új fényt esdenek
Szent életedre;

S kihajtom egy cseppig borát
A telt üvegnek,
Bár keserű... mert könnyeim
Belé peregnek!

(Debrecen, 1844.)

Petőfi Sándor.

NEMZETI DAL.

Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk vagy szabadok?
Ez a kérdés, válasszatok! -
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ősapáink,
Kik szabadon éltek haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Fényesebb a láncnál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi még is láncot hordtunk!
Ide veled, régi kardunk!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy híréhez;
Mit rákentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

(Pest.)

Petőfi Sándor.

A HAZÁRÓL.

Lement a nap. De csillagok
Nem jöttek. Sötét az ég.
Közel s távolban semmi fény nincs,
Csak mécsvilágom s honszerelmem ég.

Szép csillag a honszeretet,
Gyönyörűségesen ragyog.
Szegény hazám, szegény hazám te,
Neked kevés van ilyen csillagod.

Mécsemnek lángja mint lobog!
Mitől lobog? mi lengeti?
Éjfél ütött. Ti lengtek itten
Mécsem körül, ti népem ősei!

Mintha nap volna mindenik,
Oly tündöklők e szellemek,
Tündöklők, mert hisz a dicsőség
Sugármezébe öltözködtenek.

Ne nézz ősidre, oh magyar,
Ki most sötétségben vagy itt,
Ne nézz ősidre, e napokra...
Szemeid gyöngék... a napfény megvakít,

Hazám dicső nagy ősei,
Ti földetrazó viharok!
Ti egykoron a porba omlott
Európa homlokán tomboltatok.

Oh nagy volt hajdan a magyar,
Nagy volt hatalma, birtoka;
Magyar tenger vizében húnyt el
Éjszak, kelet s dél hullócsillaga.

Csak hogy rég volt, midőn magyar
Fejekre termett a babér;
A képzelet sebes szárnyú sas,
Elfárad még is, mire oda ér.

Oly rég elhervadt a babér
A magyaroknak homlokán,
Hazám, oly rég voltál te nagy, hogy
Nagyságod híre csak mese talán.

Már rég nem sírtam, s íme most
Pillámon egy könny rengedez.
Magyar nép, vajon hajnalodnak
Vagy alkonyodnak harmatcseppje ez?

Magyar dicsőség, mi valál?
Hullócsillag? mely tündökölt,
Aztán lehullott a magasból
És mindörökre elnyelé a föld.

Vagy üstökös vagy, oh magyar
Dicsőség! mely jött s távozék,
Hogy századok multával újra
Lássák fényét a népek s rettegjék?

(Pest.)

Petőfi Sándor.

BUCSÚ.

Alig viradt, már újra alkonyúl,
Alig jövék, s megint elmégyek, el,
Még csak alig hogy üdvezeltelek,
És már búcsúzni, már elválni kell.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szívem, szerelmem, lelkem, életem!

Kardot fogék kezembe lant helyett,
Költő valék és katona vagyok;
Arany csillag vezérelt eddig, s most
Utamra piros éjszalfény ragyog.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szívem, szerelmem, lelkem, életem!

Nem a dicsvágy von engem tőled el...
Fejemre nem is férne a babér
A boldogság teljes rózsáitól,
És én le nem hajítom ezt azér'.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szívem, szerelmem, lelkem, életem!

Nem a dicsvágy von engem tőled el,
Tudod: belőlem az régen kihalt,
Hazámért ontom véretem, ha kell,
Hazámért vívok véres viadalt.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szívem, szerelmem, lelkem, életem!

Ha senki sem védné is a hazát,
Magamnak ötöt védni kellene;
S mostan, midőn mindenki síkra szállt,
Magamban én itthon maradjak-e?
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szívem, szerelmem, lelkem, életem!

Nem mondom én: gondolj férjedre, míg
Ő a honért s érted harczolni fog;
Ismerlek én, nagyon tudom, hogy egy
Gondolatod van, és az én vagyok.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szívem, szerelmem, lelkem, életem!

Tán megcsonkítva térek vissza majd,
De akkor is szeretsz te engemet,
Mert istenemre, amint elviszem,
Épen hozom meg hú szerelmemet.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szívem, szerelmem, lelkem, életem!

(Erdőd.)

Petőfi Sándor.

ÉLET VAGY HALÁL!

A Kárpátoktól le az al-Dunáig
Egy bős üvöltés, egy vad zivatar!
Szétszórt hajával, véres homlokával
Áll a viharban maga a magyar.
Ha nem születtem volna is magyarnak,
E néphez állanék ezennel én,
Mert elhagyott, mert a legelhagyottabb
Minden népek közt a föld kerekén.

Szegény, szegény nép, árva nemzetem te,
Mit vétettél, hogy így elhagytanak,
Hogy isten, ördög, minden ellened van,
És életed fáján pusztítanak?
S dühös kezekkel kik tépik leginkább
Gazúl, örülten a zöld ágakat?
Azok, kik eddig e fa árnyékában
Pihentek hosszú századok alatt.

Te rác, te horvát, német, tót, oláhság,
Mit marjátok mindnyájan a magyart?
Török s tatártól mely titeket védett,
Magyar kezekben villogott a kard.
Megosztottuk tivéletek hiven, ha
A jó szerencse nekünk jót adott,
S felét átvettük mindig a tehernek,
Mit vállatokra a balsors rakott.

S ez most a hála!... vétkes vakmerénnyel
Reánk uszít a hűtelen király,
S mohó étvágygyal megrohantok minket,
Miként a holló a holttestre száll.
Hollók vagytok ti, undok éhes hollók,
De a magyar még nem halotti test,
Nem, istenemre nem! s hajnalt magának
Az égre a ti véretekkel fest.

Legyen tehát úgy, mint ti akartátok,
Élet-halálra ki a síkra hát,
Ne legyen béke, míg a magyar földön
A napvilág egy ellenséget lát,
Ne legyen béke, míg rossz szívetekből
A vér utósó cseppje nem csorog...
Ha nem kellettünk nektek mint barátok,
Most mint bírókat, akként lássatok.

Föl hát, magyar nép, e gaz csorda ellen,
Mely birtokodra s életedre tör,
Föl egy hatalmas, egy szent háborúra,
Föl az utolsó ítéletre, föl!
A századok hiába birkoznak
Velünk, és mostan egy év ölne meg?

Oroszlánokkal vívtunk hajdanában,
És most e tetvek egyenek-e meg?
Föl, nemzetem, föl! jussanak eszedbe
Világhódító híres őseid.
Egy ezredév néz ránk ítélő szemmel
Atillától egész Rákócziig.
Hah, milyen múlt! ha csak fél akkorák is
Leszünk, mint voltak e nagy ősapák,
El fogja lepni árnyékunk a sárba
És vérbe fült ellenség táborát!

(Erdőd.)

Petőfi Sándor.

A GÓLYÁHOZ.

Megenyhült a lég, vidul a határ,
S te újra itt vagy, jó gólya-madár!
Az ócska fészket megigazgatod,
Hogy ott kikölthesd pelyhes magzatod’.

Csak vissza, vissza! meg ne csaljanak
Csalárd napsúgár és siró patak;
Csak vissza, vissza! nincs itt kikelet,
Az élet fagyva van s megdermedett.

Ne járj a mezőn, temető van ott;
Ne menj a tóba, vértől áradott;
Toronytetőkön nézvén nyughelyet:
Tüzes üszökbe léphetsz, úgy lehet.

Házamról jobb ha elhurcolkodol. -
De melyiken tudsz fészket rakni, hol
Kétségb’esést ne hallanál alól
S nem félhetnél az ég villámitól?

Csak vissza, vissza! dél szigetje vár;
Te boldogabb vagy, mint mi, jó madár.
Neked két hazát adott végzeted;
Nekünk csak egy - volt! az is elveszett!

Repülj, repülj! és délen valahol
A bujdosókkal ha találkozol:
Mondd meg nekik, hogy pusztulunk, veszünk,
Mint oldott kéve, széthull nemzetünk...!

Sokra sír, sokra vak börtön borúl,
Kik élünk: járunk búsan, szóttanúl;
Van aki felkél és sirván, megyen
Uj hont keresni túl a tengeren.

A menyasszony meddőségért eped,
Szüle nem zokog holt magzat felett,
A vén lelke örömmel eltelik,
Hogy nem kell élni már sok ideig.

Beszéld el, ah...! hogy... gyalázat reánk!
Nem elég, hogy mint tölgy kivágatánk:
A kidült fában őrlő szú lakik...
A honfi honfira vádaskodik.

Testvért testvér, apát fiu elad...
Mégis, ne szóljon erről ajakad,
Nehogy, ki távol sír e nemzeten,
Megutálni is kénytelen legyen!

(1850.)

Tompa Mihály.

NEMZETŐR-DAL.

Süvegemen nemzetiszín rózsza,
Ajakomon édes babám csókja;
Ne félj, babám, nem megyek világra:
Nemzetemnek vagyok katonája.

Nem kerestek engemet kötéllel;
Zászló alá magam csaptam én fel:
Szülő anyám, te szép Magyarország,
Hogy' ne lennék holtig igaz hozzád!

Nem is adtam a lelkemet bérbe;
Négy garajczár úgy se' sokat érne;
Van nekem még öt-hat garajczárom...
Azt is, ha kell, hazámnak ajánlom.

Fölnyergelem szürke paripámat;
Fegyveremre senki se' tart számot,
Senkié sem, igaz keresményem:
Azt vegye hát el valaki tőlem!

Olyan marsra lábam se' billentem,
Hogy azt bántsam, aki nem bánt engem:
De a szabadságért, ha egy iznyi,
Talpon állok mind halálig víni.

(1848. április.)

Arany János.

A KÖLTŐ HAZÁJA.

«Művész hazája széles e világ;
A hírnév országútját lakja ő,
S ez út hosszába' minden olajág,
Minden babér az ő számára nő.»
Ám hadd legyen, nem tagadom,
Övé, mely bírja őt, a hon:
De szívem azt sugja minduntalan,
Hogy a költőnek egy - csak egy hazája van.

Kezdődik e hon a csendes tanyának
Küszöbjén, melyhez emlékezete
Köté legelső végét fonalának,
Midőn először útnak erede;
Hová e gondolatvezér
Mulatni vissza-visszatér -
És egy szerény zöld ággal megpihen
Mint bárkán a galamb, az ősi tűzhelyen.

Ott ismerősen vészik őt körül
Gyermekkorának játszótársai;
Eléje ott nyájas szóval kerül
Az agg szülő - tán már csak néhai;
Minden szöget, minden zugot
Úgy lel, miképen megszokott,
Bár őse telkén most a vén Idő
Uj gazda: bont, épít, ahol s mint kedve jó.

Mely ott felé zeng, a meghitt beszéd
Anyai tejnek édes folyama,
E szó nyitá meg szívét és esztét,
Ajkára ez símult, hogy dallana;
Szerelme bimbó-hajnalán
E nyelvet érté a leány,
S ezen viszonzá a «szeretlek»-et,
Vagy a sohaj szócskát, mit visszarebegett.

S a nyílt szívű nép, melyet ott talál,
Vele érzésben és nyelvben rokon;
Dala e nép közt ajkrul-ajkra száll,
Örül vagy sír az édes hangokon;
Fogékony ott minden kebel
A dalra, melyet énekel, -
S hogy ebből semmi hang el nem vészett,
Tudnia biztosan, mily boldog élvezet!

Ameddig ily nép fogja őt körül,
Nép, melynek érzi keble, zengi szája
A költő énekét, - addig terül,
Ott éri végét a *költő hazája*;
Azon túl maga jövevény,
Dala üvegházi növény,

Legszebb illatja, színe kárba megy:
Széles világon nincs népe' s hona - csak *egy*!

Innen, hogy ő e népet és hazát
Szeretni tudja kimondhatlanúl:
Nem a díjt méri, melyet tán az ad,
Oltára nem önző lángokra gyúl;
És, bárha szűk, és bárha gyér
A jutalom és a babér:
Ő e honért, e honnal s honnak él, -
Örömeit, búját zengvén, ha dalra kél.

Boldog, ha büszke lantján a haza
Dicsőségének napját zengheti!
Ha nincs multjának vérző panasza,
S reménye vásznát jó szél lengeti!
A dal, mit így teremti ujja,
Egy nemzeti hallelujah,
Visszhangja messzi ég alá kihat -
És fölverendi a késő századokat.

De bár fogy a nép és hazája pusztúl,
És a jövődő hallgat, - nem felel,
Bár keble csak bánat dalára buzdúl:
Honát a költő mégse' hagyja el;
És, mely alélt hattyú gyanánt
Várja magára a halált -
Ő nemzetének hattyúéneke,
Ő, a lant bánatos, haldokló gyermeke.

(1851.)

Arany János.

AZ ÖRÖKSÉG.

Azok a magyarok, kik e hazát
Véren vették, vérrel ótalmazák,
Azok a magyarok, ha riadót fúttak,
A halál képétől nem messzire búttak.

Lakásuk volt paripájok háta,
Letett ágyok kemény nyeregkápa:
Ettek és aludtak vérmocskolta nyergen,
Jártak éjjel-nappal sok nehéz fegyverben.

Nem kérdezték: sok-e az ellenség?
Olvasatlan próbáltak szerencsét;
Tudták, a szerencse mindig ahhoz pártol,
Kinek szíve még a halálban is bátor.

Elfogytak, elzülltek ottan-ottan,
Szép országok hevert elhagyottan,
Fölveré az isten mindenféle gyoma,
Ékteleenné tette török, tatár nyoma.

Rongált zászló lőn az ő formája,
Nem volt annak színe, se fonája,
Itt-amott sötétlett rajta egy-egy vérfolt:
Szép zászlónk, az ország, váznál nem egyéb volt.

E becses zászlónak, a hazának,
Védelmében hányan elhullának!
Vérökben a rúdját hányszor megfereszték
Régi ősapáink! de el nem ereszték.

Így a zászló ránk örökbe maradt,
Ránk hagyák azt erős átok alatt:
Átok alatt hogy, ha elpártolunk attul,
Ne legyen az isten istenünk azontul.

Most telik be, vagy soha, ez átok.
A zászlót, a zászlót ne hagyjátok!
Ha minket elfű az idők zivatarja,
Nem lesz az istennek soha több magyarja.

(1848. október.)

Arany János.

RÉGI DAL, RÉGI DAL...

Régi dal, régi dal, régi dicsőségről!
Fényes napnak ragyogása rózsafelhős égből.
Világverő Mátyás sírján még a virág zöldül,
S a dicsőség hova tűnt el a szép magyar földről?

Fényben úszott az úri nép, bőségben a szolga,
Az utolsó parasztnak is öröm volt a dolga,
Igazságot a szegénynek, diadalt a hősnek,
A gyöngének oltalmazást, harcot az erősnek.

Örömmel jött a jóbarát örömek házába,
Reszketve jött az ellenség siralom harcába;
Fejedelmek kezeiket nyujták szövetségre,
Ki meg dugta mind a kettőt háta mögé, félve.

Tudós urak tudományát arannyal fizették,
Magyar nemzet virulását világnak hirdették.
Merre nap jár, merre hír jár, három tengerpartnál
Boldogabb nép, délcegebb nép nem volt a magyarnál.

Világverő Mátyás sírján még a virág zöldül;
A dicsőség hova tűnt el a szép magyar földről?
Leáldozó nap sütése, alkonyodó égről:
Régi dal, régi dal, régi dicsőségről...

Jókai Mór.

A MAGYAROK SYMPHONIÁJA.

Történik egyszer, régtelen régen,
Csanádi püspök nagy utra mégyen.
Gellért e püspök, Velence szülte,
Walther, a sváb pap szolgál körülte.

A jó főpásztor egy uj báránya
Pogány farkasnak fogait bánja.
Gellért a püspök nem hímez-hámoz:
- Indulunk, Walther, István királyhoz.

S nyergel és indul, csak Isten vélek,
Nagy vad országban két szelíd lélek.
Csak igazáért egy új báránynak
Úttalan úton napokig járnak.

Áttörve füves tengernyi pusztán,
Folyamok zúgó árját megúszván,
Kerülve Ajtony pogány portyáit,
Dunának érnek túlsó partjaig.

Rengeteg erdők rejtelmes mélye
Rejti be őket nappal is éjbe.
Fenevadak közt törnek előre,
Isteneseknek Isten az őre.

Est közeledtén ritkul az erdő,
Rémlik a lomb közt alkonyi felhő.
- Nézz oda, Walther, látod a füstöt?
Jó tanya vár ma, - szólal a püspök.

Erdei tisztást hamar elérik,
Túlhan elébük tanya fehérlik,
Akörül éji nyugalomba
Most terelődik rőfögő konda.

Derül szívében a két szent férfi,
Hova jutottak, menten megérti.
Makkos ez erdő, hízni a falkát
Messze vidékről mind ide hajtják.

Dícsértessék-et ők ott köszönnek
És *mindörökké* visszhangja ennek
Süvegelgetnek kanászlegények.
- Jó jel ez, Walther, már keresztények.

Házból a gazda s a tanya népe
Két jövevénynek járul elébe.
Nagy becsületje van a két papnak,
Lova sem koplal, híján abraknak.

Az ágyasházba pihenni szállnak,
Erednek előbb esti imának.
Majd a mély csöndnek Gellért örülve,
Szent olvasmányba mélyen merül be.

Walthert elnyomja út fáradalma,
Álomszerzőnek nincs mi jobb volna.
De ím, a püspök neszel egy dalra, -
Vagy tán csak álom, tán nem is hallja?

Soha a mását e halk zenének!
A fele zúgás, a fele ének.
- Alszol-e Walther -? Nem, én sem alszom...
S ketten tűnődnek az éji dalszón.

- Én olasz földön sok zenét hallék,
De soha ilyet, mint ez a dal még.
- Én dalát értem több germán fajnak
S nem hittem, hogy még ilyet is halljak.

- Hallga csak, Walther, mint apad s árad
Zengő folyója eme dal-árnak.
Sír is, vidám is... - figyelj csak rája,
Ez a magyarság symphoniája!

Hallga csak hallga!... S Walther hallgatja...
Magasra csap fel a dal szózatja.
Mosolyg a püspök s ágyába térve,
Egyre kíváncsibb ama zenére.

- Óh, magyarázd meg Walther, hogy dallam
Mely titkos módon bujkál e dalban?
Szent olvasmánytól mért vont el engem,
Mért köll e furcsa dalra figyelnem?...

Tud zenét Walther s bölcsen gyanítja:
A hangfűzésben van e dal titka.
S hogy kikutassa, ki a zenélő,
Jó puha ágyból, íme, kikél ő.

Halkan nyit ajtót, azon kikémlel,
Kívül dereng a holdfényes éjjel.
Suttogva hoz hírt az éneklőről:
Az egy leányzó, ki gabonát öröl.

Kövét forgatván kézi malomnak,
Úzi borúját az unalomnak,
S szaporáz munkát dalolva hozzá,
S mellé a zúgást a kő okozná.

Meghatja e hír a jó Gellértet
S dicséri a dalt, melyet nem ért meg:
- Óh fiam, Walther, áldott az ének,
Mely hű segítség dolgos szegénynek!

Bölcs mesterséggel még ez a nép itt
Gépet nem szerkeszt, malmot nem épít,
A kő nagy súlyát kezével hajtja,
De szíve gazdag, mert dalos ajka.

Im, e lány sorsa éj-napon munka,
S nehéz robotját el mégsem unta,
Jó kedvét hozzá a dal csinálja,
Ez a magyarság symphoniája.

A dal elhallgat, a derék lánynak
Gellért és Walther jó éjt kívánnak,
Bő ajándékkal tisztelik másnap,
S tovább indulnak új utazásnak.

*

Jó szent Gellértről szép hiradás van
Régi időből, régi írásban.
Abban olvasván, emlékül ébredt
Képzeletemben ez a történet.

Magam is, mintha ott lettem volna,
Amikor örölt a lány dalolva.
Malomkő-zúgás dalát kísérte,
Hallgattam én is, csakhogy én - értve.

Mert, amik titkok az idegennek,
Bennem a hangok visszazengnek.
Fel van húrozva szívem aképen,
Hogy az is úgy zeng, mint magyar népem.

Követ forgatni nehéz robotban,
Éjt nappá téve magam is szoktam,
S hogy testem-lelkem jó kedvét lelné,
Én is magyar dalt dúdolok mellé.

Kilencszer múlt el száz év azóta,
Hogy ott az éjben zengett a nóta, -
S mi tovább zengjük világ fogytáig
Az ő magyar nép symphoniáit.

Kozma Andor.